Standard życia

38. Stan realizacji zaleceń Komitetu w zakresie poziomu życia dzieci jest niezadowalający. Najnowsze dane za 2024 r.[219] pokazują częściową poprawę po kryzysie inflacyjnym lat 2022 – 2023, jednak strukturalne problemy systemu wsparcia rodzin pozostają nierozwiązane. Ubóstwo skrajne dzieci, które w 2023 r. wzrosło do 7,6% (521 tys.), w 2024 r. spadło do 5,4% (364 tys.) dzięki jednorazowej podwyżce świadczenia wychowawczego z 500 do 800 zł. W gospodarstwach domowych z co najmniej trojgiem dzieci w wieku 0 – 17 lat skrajne ubóstwo spadło z 8,3% w 2023 r. do 5,9% w 2024 r. Jeszcze silniejszy spadek odnotowano wśród małżeństw z co najmniej trojgiem dzieci na utrzymaniu − z 6,9% do 3,6%.

Zasięg sfery niedostatku (wydatki poniżej minimum socjalnego) zgodnie ze wspomnianym badaniem, pozostaje bardzo wysoki: w 2023 r. w gospodarstwach z co najmniej jednym dzieckiem w wieku 0‑17 lat wynosił 53,3%, w rodzinach z 2 dzieci 54,3%, a w wielodzietnych 58,6. W 2024 r. wskutek podwyżki świadczenia wychowawczego do 800 zł odnotowano spadek do odpowiednio 47,2%, 45,9% i 52,8%.

Szczególnie niepokojąca jest stagnacja ubóstwa relatywnego dzieci w wieku 0 – 17 lat: 14,1% w 2022 r., 14,3% w 2023 r. i 14,2% w 2024 r.[220]. Oznacza to, że mimo istotnej redukcji ubóstwa skrajnego dzieci (7,6% → 5,4%) podwyżka świadczenia wychowawczego do 800 zł nie miała praktycznie żadnego wpływu na ubóstwo relatywne dzieci − dzieci pozostają najbardziej zagrożoną nim grupą wiekową (14,2% wobec 13,2% dla dorosłych w wieku 18 – 64 lat i 12,7% dla osób 65+). Dowodzi to, że jednorazowa podwyżka transferów pieniężnych typu 800+ była skuteczna w zwalczaniu skrajnej biedy, ale niewystarczające do redukcji dystansu konsumpcyjnego i wykluczenia społecznego dzieci.

W 2023 r. deprywacja materialna i społeczna dzieci w wieku 0 – 17 lat wzrosła do 6,3% (433 tys.), po wzroście od 4,3% w 2021 r. Dane Eurostatu potwierdzają jednak wyraźny spadek w kolejnych latach: w 2024 r. wskaźnik spadł do 4,6%, a w 2025 r. do 3,9%[221] − co jest efektem jednorazowej podwyżki świadczenia wychowawczego do 800 zł i wzrostu płacy minimalnej. Polska ma obecnie najniższy wskaźnik deprywacji materialnej i społecznej dzieci w całej Unii Europejskiej (4,6% w 2024 r. wobec średniej UE wynoszącej 13,7%). Trend ten nie niweluje jednak utrzymujących się deficytów strukturalnych − wzrostu ubóstwa relatywnego dzieci, luki socjalnej i niedostatecznej poprawy wskaźnika ubóstwa lub wykluczenia społecznego, który wyznacza cele Polski.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (AROPE) wśród dzieci w wieku 0 – 17 lat pokazuje stopniowo przyspieszającą, ale niedostateczną poprawę: z 1089

[219] EAPN, Raport Poverty Watch 2025 r.
[220] Eurostat, *At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex*. Źródło: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_LI02/default/bar?lang=en (dostęp dnia 10 lipca 2026 r.).
[221] Eurostat, *Material and social deprivation rate by age and sex*. Źródło: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/ILC_MDSD07 (dostęp dnia 10 lipca 2026 r.).

tys. (16,2%) w 2019 r. spadł do 1070 tys. (16,1%) w 2024 r., a następnie do 1022 tys. (15,6%) w 2025 r.[222]. Do 2024 r. zrealizowano zaledwie 6% krajowego celu redukcji o 300 tys. dzieci do 2030 r.; dane za 2025 r. pokazują przyspieszenie − łączna redukcja o 67 tys. względem 2019 r. oznacza 22% realizacji celu, ale pozostała luka 233 tys. wymaga przyspieszenia tempa z obecnych ok. 11 tys. rocznie do ok. 47 tys. rocznie. Polska wypada na tym tle korzystnie w skali europejskiej − wskaźnik AROPE dzieci (15,6% w 2025 r.) jest drugim najniższym w UE po Czechach (15,4%), przy średniej UE27 wynoszącej 24,2% w 2024 r. Nie zwalnia to jednak z działań strukturalnych − stagnacja wskaźnika ubóstwa relatywnego dzieci i utrzymująca się luka socjalna dowodzą, że bez reformy systemów zasiłkowych osiągnięcie celu 2030 r. jest bardzo niepewne.

W ostatnim okresie pojawiły się także nowe, niepokojące zjawiska w obszarze ubóstwa dzieci. W 2023 r. po raz pierwszy zaobserwowano wyższy wskaźnik ubóstwa skrajnego wśród rodzin z dwójką dzieci (9,4%) niż w rodzinach wielodzietnych (8,3%). W 2024 r. − po podwyżce świadczenia wychowawczego do 800 zł − ubóstwo skrajne w rodzinach z co najmniej trojgiem dzieci spadło do 3,6%, co uwypukla skalę wsparcia kierowanego do rodzin wielodzietnych i jednocześnie niedostatek wsparcia dla rodzin z dwójką dzieci, dla których brakuje dedykowanych instrumentów.

Szczególnie dotknięte ubóstwem są gospodarstwa domowe z osobami z niepełnosprawnościami, w tym rodziny z dziećmi z niepełnosprawnościami. W 2024 r. w gospodarstwach z co najmniej jedną osobą z orzeczeniem o niepełnosprawności ubóstwo skrajne wyniosło 7,0% (wobec 4,8% w gospodarstwach bez osób z niepełnosprawnościami), a ubóstwo relatywne aż 16,8% (wobec 12,5%) − różnica 4,3 pkt proc. oznacza o 34% wyższe zagrożenie ubóstwem relatywnym. Zasięg sfery niedostatku w tych gospodarstwach wyniósł 46,4% wobec 40,2% w pozostałych[223]. GUS nie opublikował odrębnych danych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami za 2024 r., jednak dostępne wskaźniki z poprzednich lat pokazują systematycznie wyższe ryzyko ubóstwa w tych rodzinach.

Bezprecedensowym zjawiskiem jest również to, że więcej dzieci żyje w skrajnym ubóstwie niż otrzymuje świadczenia z pomocy społecznej. W 2024 r. luka socjalna pomocy społecznej wyniosła 975 tys. osób − tyle osób skrajnie ubogich nie było uznanych za ubogich według ustawy o pomocy społecznej. Wskaźnik skrajnego ubóstwa (5,2%) jest obecnie dwukrotnie wyższy niż ubóstwo ustawowe (2,6%), co stanowi strukturalne wykluczenie z pomocy społecznej.

---

[222] Eurostat, „Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex.
Źródło: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_PEPS01N/default/table (dostęp dnia 10 lipca 2026 r.).

[223] GUS, Zasięg zagrożenia ubóstwem ekonomicznym w Polsce w 2024 r. Aneks do informacji sygnalnej, tablice 6 i 15. Źródło:
https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoleczna/zasieg-zagrozenia-ubostwem-ekonomicznym-w-polsce-w-2024-r-,14,12.html (dostęp dnia 2 lipca 2026 r.).

System wsparcia ubogich rodzin z dziećmi ulega systematycznej degradacji. Zamrożenie progów dochodowych zasiłków rodzinnych i dodatków do nich od 2016 r. (kryterium dochodowe niezmiennie 674 zł na osobę w rodzinie, 764 zł w przypadku dziecka z niepełnosprawnością) spowodowało drastyczny spadek liczby beneficjentów. Według CenEA liczba rodzin otrzymujących zasiłek rodzinny spadła z 1427 tys. w 2010 r. do 553 tys. w 2022 r. (o 61%)[224], a według danych GUS z 1,1 mln osób w 2018 r. do 341,4 tys. w 2024 r. (o niemal 70%; GUS, „Świadczenia na rzecz rodziny w 2024 r., Informacja sygnalna, 25.09.2025). Gdyby progi były indeksowane zgodnie z inflacją, zasiłki otrzymywałoby o 70% więcej rodzin. Również realna wartość świadczenia 500+ znacząco spadła – w stosunku do inflacji o ponad 30% w 2023 r. Nawet po jednorazowej podwyżce w 2024 r. do 800+, relacja świadczenia do płacy minimalnej netto spadła z 37% w 2016 do 24% w 2024 r. (odpowiednio dla programów 500+ i 800+). Jeśli płaca minimalna netto będzie rosła o 5% w latach 2026 i 2027, to pod koniec tego okresu stosunek świadczenia do płacy spadnie do 21%.

W 2026 i 2027 r. dojdzie do sytuacji potrójnego zamrożenia poziomów świadczeń i kryteriów dochodowych: świadczenia wychowawczego, zasiłków rodzinnych i dodatków do nich oraz zasiłków z pomocy społecznej dla rodzin.

Zidentyfikowano poważne problemy systemowe, które przyczyniają się do pogłębiania się kryzysu. Przede wszystkim brakuje automatycznych mechanizmów dostosowawczych do wzrostu cen w systemie wsparcia. Częstotliwość indeksacji świadczeń jest nieadekwatna, a system okazał się kompletnie nieprzygotowany na wysoką inflację z lat 2022 – 2023. Dodatkowo wsparcie dochodowe jest mocno sfragmentaryzowane.

Krajowy Plan Działania (KPD) na rzecz realizacji zalecenia Rady (UE) 2021/1004 w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci (2022)[225] nie spełnił swojej roli w przeciwdziałaniu kryzysowi. Plan nie zawierał mechanizmów reagowania na pogorszenie sytuacji ekonomicznej ani nie uwzględniał scenariuszy alternatywnych. Mechanizmy monitorowania okazały się niewystarczające − Poverty Watch 2025 wskazuje na „brak regularnej, przejrzystej i skutecznej ewaluacji oraz monitorowania” KPD, brak publicznych protokołów spotkań Zespołu do Spraw Wdrażania oraz brak zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego i rodzin z doświadczeniem ubóstwa. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 21 listopada 2023 r.[226] podkreśla, że koordynatorzy krajowi muszą otrzymać odpowiednie zasoby i silny mandat, by skutecznie wdrażać krajowe plany. Polska formalnie powołała koordynatora krajowego ECG na poziomie sekretarza stanu w MRPiPS, jednak

[224] M. Myck, A. Król, M. Oczkowska, *Zasiłek rodzinny: niezmiennie od 2016 roku*, Komentarz Centrum Analiz Ekonomicznych, 2024 r.
Źródło: https://cenea.org.pl/wp-content/uploads/2024/08/komentarz_cenea_20082024.pdf (dostęp dnia 2 lipca 2026 r.).
[225] Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Zalecenia Rady (UE) 2021/1004 z dnia 14 czerwca 2021 r. w sprawie w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci. Źródło: https://www.gov.pl/attachment/7ef86fe1-43c7-4cf3-93e9-0fec7205da49 (dostęp dnia 25 maja 2026 r.).
[226] Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 21 listopada 2023 r. "Dzieci przede wszystkim - umocnienie gwarancji dla dzieci dwa lata po jej przyjęciu" (2023/2811(RSP) (Dz. U. UE. C. z 2024 r. poz. 4212).

pozycja, stałe zaplecze eksperckie, dedykowany budżet oraz międzyresortowe uprawnienia koordynacyjne pozostają niewystarczające.

6 maja 2026 r. Komisja Europejska przyjęła pakiet trzech komplementarnych dokumentów: pierwszą w historii strategię przeciw ubóstwu (EU Anti – Poverty Strategy) wraz z Komunikatem wzmacniającym Europejską Gwarancję dla Dzieci w trzech filarach (praca dobrej jakości, opieka i sieci bezpieczeństwa dla rodzin; dostęp dzieci do usług i ochrona przed zagrożeniami online/offline; pobudzenie inwestycji i partnerstw)[227]. Komisja Europejska ogłosiła także pilotaż European Child Guarantee Card jako narzędzia integracji dostępu do usług dla dzieci w potrzebie. Pakiet ten powinien stanowić główny punkt odniesienia dla nowelizacji polskiego KPD i polityki wobec ubóstwa dzieci w latach 2026 – 2030.

Rekomendacje:

1. przyjęcie strategicznego celu politycznego „Polska wolna od ubóstwa dzieci" opartego na zasadzie proporcjonalnego uniwersalizmu – połączenia świadczeń powszechnych (800+) z podwyższonym wsparciem kierowanym do rodzin uboższych (zasiłki rodzinne, pomoc społeczna). Zasada ta powinna być wpisana do zintegrowanej ustawy o świadczeniach rodzinnych (obejmującej zarówno świadczenie wychowawcze, jak i wsparcie dla uboższych rodzin) oraz stanowić podstawę zreformowanego Krajowego Planu Działania na rzecz realizacji europejskiej gwarancji dla dzieci (2026 – 2030),
2. ustanowienie wiążących celów redukcyjnych dla wszystkich pięciu wskaźników ubóstwa dzieci, monitorowanych corocznie względem danych GUS i Eurostatu: (a) AROPE dzieci – redukcja do 789 tys. w 2030 r. (z 1022 tys. w 2025 r., tempo 47 tys./rok) zgodnie z krajowym celem 300 tys.; (b) ubóstwo skrajne dzieci – redukcja do poniżej 3% do 2030 r. (z 5,4% w 2024 r.); (c) ubóstwo relatywne dzieci – obniżenie poniżej średniej dla grupy 18 – 64 lat (priorytet w świetle stagnacji 14,1 – 14,3% od 2022 r.); (d) deprywacja materialna i społeczna dzieci – utrzymanie poniżej 4% (poziom osiągnięty w 2025 r.); (e) bezdomność dzieci – zmniejszenie o 90% z celem pośrednim 50% do 2027 r.,
3. od mrożenie i podniesienie o 100% zasiłków rodzinnych oraz kryteriów dochodowych, zamrożonych od 2016 r. Wprowadzenie mechanizmu automatycznej corocznej waloryzacji kryteriów dochodowych do pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, z zastrzeżeniem, że kryterium dochodowe dla zasiłków rodzinnych powinno być co najmniej 1,5-krotnie wyższe niż w pomocy społecznej – w celu domknięcia luki socjalnej (975 tys. osób skrajnie ubogich poza systemem ustawowym w 2024 r.),

[227] European Commission, *Breaking the cycle of child poverty. Strengthening the European Child Guarantee*, 2026 r.: Źródło: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/document/7f60af79-936f-42b3-a6c4-a4639c6679ff_en (dostęp dnia 2 lipca 2026 r.).

4. odbudowa realnej wartości świadczenia wychowawczego (800+) przez przywrócenie jego relacji do płacy minimalnej netto z 2016 r. (ok. 37%) – co odpowiada ok. 1725 zł netto przy płacy minimalnej brutto 4666 zł (2025 r., płaca min. netto ok. 3511 zł × 49%) – oraz ustanowienie corocznej waloryzacji zgodnej ze wzrostem płacy minimalnej. Docelowa kwota podlega precyzyjnemu oszacowaniu przez MRPiPS i IPiSS, ważna jest zasada: świadczenie nie może dalej tracić na wartości realnej względem dochodów z pracy,

5. ustanowienie „gwarantowanego dochodu rodzinnego" na poziomie 100% minimum socjalnego (IPiSS) dla danego typu gospodarstwa domowego, jako uzupełnienie – a nie zastąpienie – instrumentów z zaleceń 3 i 4. Weryfikacja kwartalna (reaguje na inflację), mechanizm test-dochodowy analogiczny do „złotówka za złotówkę", wdrożenie etapowe od 2027 r. przez ZUS,

6. wprowadzenie dedykowanych instrumentów dla trzech grup najbardziej zagrożonych w świetle danych 2024 r.: (a) rodzin z dwójką dzieci (zamiana miejsca z 2023 r. pogłębiła się w 2024 r. − skrajne 6,7% vs 5,9% w rodzinach z 3+ dzieci, relatywne 16,0% vs 15,6%); (b) gospodarstw z osobami i dziećmi z niepełnosprawnościami (ubóstwo relatywne 16,8% vs 12,5% bez, niedostatek 46,4% vs 40,2%) − jednorazowa podwyżka zasiłku pielęgnacyjnego (zamrożonego od 2019 r.) i kryterium dochodowego 764 zł; (c) rodzin na obszarach pozaaglomeracyjnych wiejskich (skrajne 10,2% − dwukrotnie wyższe niż w miastach),

7. reforma Krajowego Planu Działania na rzecz realizacji europejskiej gwarancji dla dzieci w świetle pakietu Komisji Europejskiej z 6 maja 2026 r. („Breaking the cycle of child poverty – strengthening the European Child Guarantee"): (a) nowelizacja KPD z horyzontem 2026–2030 zgodnie z trzema filarami wzmocnionej Europejskiej Gwarancji dla Dzieci oraz powiązanie z unijnym celem zmniejszenia o 5 mln liczby dzieci w ubóstwie do 2030 r. – z rozszerzeniem dotychczasowego pojedynczego celu (redukcja o 300 tys. liczby dzieci w ubóstwie i wykluczeniu społecznym w latach 2019 – 2030) na pełen zestaw pięciu wskaźników z zalecenia 2 (ubóstwo i wykluczenie społeczne, ubóstwo skrajne, ubóstwo relatywne, deprywacja materialna i społeczna, bezdomność dzieci) oraz z mierzalnymi krajowymi celami pośrednimi rocznymi i celami dla podgrup wrażliwych (dzieci z niepełnosprawnościami, dzieci romskie, dzieci w pieczy zastępczej); (b) wzmocnienie pozycji polskiego koordynatora krajowego Europejskiej Gwarancji dla Dzieci – zapewnienie dedykowanego budżetu, stałego zaplecza eksperckiego oraz międzyresortowych uprawnień koordynacyjnych (MRPiPS, MEN, MZ, MFiPR, ZUS), z transparentnością prac Zespołu do Spraw Wdrażania; (c) przystąpienie Polski do pilotażu European Child Guarantee Card jako narzędzia integracji dostępu do usług dla dzieci w potrzebie; (d) obowiązkowe, coroczne konsultacje z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego (w tym EAPN Polska, UNICEF Polska) oraz udział dzieci i rodzin z doświadczeniem ubóstwa

w procesie ewaluacyjnym; (e) powiązanie KPD z krajową odpowiedzią na EU Anti-Poverty Strategy oraz European Affordable Housing Plan w obszarze dziecięcej bezdomności i deprywacji mieszkaniowej,

8. integracja świadczeń i dostępu do usług przez utworzenie jednego punktu dostępu (centrum wsparcia rodzin z dziećmi w każdej gminie) wraz z interoperacyjnością systemów informatycznych MRPiPS, ZUS, MOPS/GOPS, Urzędów Wojewódzkich i ośrodków dla cudzoziemców – aby zakończyć fragmentaryzację systemów zidentyfikowaną w diagnozie,

9. wprowadzenie systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniu wzrostem ubóstwa – oparty o kwartalną analizę BBGD, EU-SILC i danych MRPiPS – oraz mechanizmów szybkiego reagowania: lokalnych zespołów interdyscyplinarnych (pracownik socjalny, psycholog, doradca finansowy) z uprawnieniem do wypłaty świadczeń incydentalnych, automatyczne świadczenia antyinflacyjne dla najuboższych rodzin przy przekroczeniu zdefiniowanego progu inflacji CPI,

10. wzmocnienie monitorowania poprzez uzupełnienie – nieduplikowanie – istniejących badań GUS i Eurostatu o (a) coroczny raport MRPiPS o realizacji KPD z udziałem organizacji społeczeństwa obywatelskiego; (b) badania panelowe ukrytej bezdomności dzieci i deprywacji mieszkaniowej (luka w obecnym systemie BBGD); (c) coroczną publikację wskaźnika non-take-up dla zasiłków rodzinnych, dodatku mieszkaniowego i pomocy społecznej – we współpracy z IPiSS, CenEA i ośrodkami akademickimi.